

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (5)

Datum

2026-01-30

Ärendebeteckning

300-9614-2025

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

alice.hallman@regeringskansliet.se

Yttrande på Produktivitetskommissionens betänkanden Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96)

Bakgrund

Er beteckning: Fi2025/01857.

Länsstyrelsen Västerbotten, här nedan benämnd Länsstyrelsen, har fått möjlighet att yttra sig över Produktivitetskommissionens delbetänkande Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) samt slutbetänkandet Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96).

Sammanfattning

- Länsstyrelsen välkomnar produktivitetskommissionens analys av faktorer som påverkar produktivitetstillväxten och förslag för att höja denna. Länsstyrelsen välkomnar särskilt kommissionens generella inriktning att vårda och utveckla de institutioner och system som historiskt har bidragit till Sveriges välstånd.
- Västerbotten inrymmer många av landets till folkmängden minsta kommuner samtidigt som dessa kommuner har det fulla primärkommunala ansvaret. Länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar att främja länets utveckling och arbeta sektorsövergripande
- Länsstyrelsen saknar en analys av de stora strukturella skillnader som finns mellan landets kommuner och hur det påverkar den offentliga verksamheten. När alltmer omställningsansvar läggs på kommuner leder det till olika förutsättningar att genomföra till exempel stora investeringar. Länsstyrelsen påtalar behovet av en ökad kompensation för strukturella faktorer som gleshet och socioekonomi som inte är påverkbara. Det är helt nödvändigt med ett utjämningsystem som ger de minsta och glesaste kommunerna en rimlig kompensation för de strukturella faktorer kommunerna inte själva råder över.

- Länsstyrelsen delar utredningens slutsats att infrastruktur är ett viktigt verktyg för att höja produktiviteten och tillväxten i samhället. Brister i kapacitet, robusthet, redundans och genomförande i dagens transportsystem skapar stora utmaningar. Ett effektivare transportsystem ger större arbetsmarknadsregioner vilket ger produktivitetstillväxt. För ett robustare transportsystem anser Länsstyrelsen att investeringstakten måste öka.
- Länsstyrelsen anser att det finns brister på den svenska arbetsmarknaden i form av kompetensförsörjning, matchning och talangretention. På grund av stelbent lagstiftning missar Sverige möjligheten att behålla högutbildad utländsk arbetskraft. Länsstyrelsen saknar en analys av hur migrationslagstiftning, arbetsmarknad och kompetensförsörjning kan samspela för att öka produktiviteten i landet.
- Produktivitetskommissionen menar att utdragna tillståndprocesser sänker produktiviteten. Länsstyrelsen anser att tillståndprocesser är komplicerade och behöver ta tid. I dag ser vi en ökad konkurrens om marken vilket leder till nya målkonflikter. Regionala målkonflikter behöver lösas i en regional kontext. Länsstyrelsen är en tvärsektoriell regional myndighet som är särskilt lämpad att arbeta med sammanvägda bedömningar utifrån regionala förutsättningar. Decentralisering är ofta det snabbaste sättet att lösa problem men då behöver variation tillåtas, det blir inte lika överallt.
- Produktivitetskommissionens förslag om en reformerad hyresmarknad är ensidigt fokuserad på effektivitet och produktivitet men saknar konsekvensanalyser och mer djupgående resonemang rörande de bostadssociala konsekvenser som en mer efterfrågebaserad hyressättning kan komma att innebära. Länsstyrelsen anser att förslaget om en reformerad hyresmarknad behöver utredas vidare.
- Länsstyrelsen saknar genomgående ett jämställdhetsperspektiv där de olika förslagen bör innefatta hur det påverkar olika grupper av kvinnor och män.

Yttrande

Länsstyrelsen välkomnar produktivitetskommissionens uppdrag att analysera vilka faktorer som påverkar produktivitetstillväxten och lämna förslag för att höja produktivitetstillväxten i näringslivet och öka produktiviteten i den offentliga sektorn i Sverige. Länsstyrelsen välkomnar särskilt att den generella inriktningen i förslagen handlar om att vårda och utveckla de institutioner och system som historiskt har bidragit till Sveriges välstånd samt att fokusera på kärnverksamheten i det offentliga åtagandet.

Länsstyrelsen delar Produktivitetskommissionens sammantagna bedömning att förutsättningarna för produktivitetstillväxt är jämförelsevis goda i Sverige. Den offentliga verksamhetens arbete och resultat är av stor betydelse för produktiviteten i ekonomin. Faktorer som väl fungerande utbildningssystem, grundläggande infrastruktur och energiförsörjning, forskning, offentlig service samt lag och ordning är centrala förutsättningar för en dynamisk marknadsekonomi.

Västerbotten är till ytan Sveriges näst största län med många av landets till folkmängden minsta kommuner. Fem av länets kommuner har idag en folkmängd som understiger 3 000 invånare, samtidigt som dessa kommuner har det fulla primärkommunala ansvaret. Dessutom med en synnerligen ogynnsam demografisk struktur. Länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar vilket innebär att myndigheten har en tydlig roll att främja länets utveckling och att utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområden samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelsen saknar en analys av de stora strukturella skillnader som finns mellan landets kommuner och hur det påverkar den offentliga verksamheten. Alla invånare i Sverige ska ha tillgång till en god och likvärdig välfärd, oavsett var i landet man är bosatt. Samtidigt skiljer sig förutsättningarna för detta mellan olika delar av landet, det finns exempelvis betydande skillnader i skattekraft, folkmängd, åldersstruktur, bebyggelsestruktur och socioekonomiska faktorer, såsom befolkningens utbildningsnivå och inkomst, mellan kommuner respektive mellan regioner. Dessa strukturella skillnader leder till att de ekonomiska förutsättningarna är väldigt olika, både på intäkts- och kostnadssidan. När alltmer omställningsansvar läggs på kommuner leder det till olika förutsättningar att genomföra till exempel stora investeringar. Länsstyrelsen har tidigare påtalat behovet av en ökad kompensation för strukturella faktorer som gleshet och socioekonomi som inte är påverkbara. Det är enligt vår uppfattning helt nödvändigt med ett utjämnningssystem som ger de minsta och glesaste kommunerna en rimlig kompensation för de strukturella faktorer kommunerna inte själva råder över. Det kan i sammanhanget förtjäna att nämnas att detta dessutom är kommuner som lämnar *betydande* bidrag till den svenska bruttonationalprodukten genom sin produktion av framför allt skogsråvara och elkraft. Av dessa anledningar är det av yttersta vikt att få igenom utjämningskommitténs förslag så fort som möjligt.

Länsstyrelsen delar utredningens slutsats att infrastruktur är ett viktigt verktyg för att höja produktiviteten och tillväxten i samhället. Brister i kapacitet, robusthet, redundans och genomförande i dagens transportsystem skapar stora utmaningar. För ett robustare transportsystem anser Länsstyrelsen att investeringstakten måste öka. Det finns även möjligheter att med alternativa genomförandeformer höja effektiviteten i planering och byggande av infrastruktur. Detta gäller både investeringar i nordsydliga såväl som östvästliga transportstråk. Investeringar i infrastruktur skapar större arbetsmarknadsregioner vilket leder till ökad produktivitetstillväxt.

Produktivitetskommissionen bedömer att den svenska arbetsmarknaden på det stora hela fungerar väl även om den har utmaningar i form av både kompetensbrist och arbetslöshet. Länsstyrelsen anser att det finns brister särskilt när det gäller kompetensförsörjning, matchning och talangretention. Länsstyrelsen har aktivt arbetat med dessa frågor kopplade till Northvolts etablering och konkurs. I motsats till vad många experter trodde visade man att det går att attrahera arbetskraft i stor omfattning på kort tid till norra Sverige. Däremot kom majoriteten av arbetskraften inte från Sverige utan från över 80 andra länder. När uppsägningarna slog till visade det sig att många av de drabbade var högutbildade tredjelandsmedborgare med tillfälliga arbetstillstånd. På grund av reglerna för tillfälliga arbetstillstånd behövde dessa personer lämna landet inom 3 månader. Här missade Sverige ett gyllene tillfälle att behålla högutbildad arbetskraft på grund av stelbent lagstiftning. Ett annat aktuellt exempel är spårbytesproblematiken som innebär att det Sverige utvisar människor som vi investerat utbildningar i, ofta har arbete och är integrerade i det svenska samhället. Inte sällan arbetar dessa människor inom vård och omsorg i länets mindre kommuner och lämnar luckor efter sig som är svåra att fylla.

Produktivitetskommissionen konstaterar att det kommer även fortsatt att finnas ett behov av invandring av högkvalificerad arbetskraft.

Länsstyrelsen saknar dock helt analys av hur migrationslagstiftning, arbetsmarknad och kompetensförsörjning kan samspela för att öka produktiviteten i landet.

Produktivitetskommissionen skriver på flera områden att utdragna tillståndsprocesser sänker produktiviteten. Länsstyrelsen menar att tillståndsprocesser är komplicerade och behöver ta tid. I dag ser vi en ökad konkurrens om marken vilket kan leda till nya målkonflikter och att de målkonflikter som redan finns skärps och förstärks. Länsstyrelsen är en tvärssektoriell regional myndighet som är särskilt lämpad att arbeta med sammanvägda bedömningar utifrån regionala förutsättningar. För samhällets förmåga att hantera komplexa tvärssektoriella utmaningar och målkonflikter är det en styrka att ha staten regionalt representerad. Regionala målkonflikter behöver lösas i en regional kontext. Det är mycket svårt att arbeta med regionala målkonflikter från central nivå utan det förutsätter regionala aktörer med god lokalkännedom om konflikten och dess parter. Här kan exempelvis nämnas det uppdrag som regeringen gett Norrbottens och Västerbottens länsstyrelser att hantera målkonflikter kopplade till den pågående nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i länen.

Produktivitetskommissionen för ett intressant resonemang om hur decentralisering av offentliga organisationer inneburit mer fragmentering och ökat behov av samarbete mellan organisationer. Länsstyrelsen anser att decentralisering ofta är det snabbaste sättet att lösa problem men då måste variation tillåtas, det blir inte lika överallt. Motsatsen till centralisering innebär standardisering vilket blir ineffektivt och långsamt. Det blir även mer konflikter vid centraliseringen men man har bättre kontroll. Vissa saker kan centraliseras men många målkonflikter

såsom markanvändning och resursutnyttjande behöver hanteras så nära som möjligt och för detta är en decentraliserad offentlig organisation bäst lämpad.

Produktivitetskommissionens förslag om en reformerad hyresmarknad är ensidigt fokuserad på effektivitet och produktivitet men saknar konsekvensanalyser och mer djupgående resonemang rörande de bostadssociala konsekvenser som en mer efterfrågebaserad hyressättning kan komma att innebära. Kommissionen nämner att fler verktyg bör och kan användas för att möjliggöra för hushåll med låga inkomster att hitta bostad till rimligt pris men utvecklar inte dessa resonemang i tillräckligt hög utsträckning för att kunna bedöma om det blir en bra helhet. Länsstyrelsen anser att förslaget om en reformerad hyresmarknad behöver utredas vidare tillsammans med bostadssociala reformer för att adressera ökande utmaningar med strukturell och social hemlöshet samt bostadssegregation.

Kommissionen föreslår en översyn av styrmedel som premierar gleshet där man nämner människors val av bostadsort. Länsstyrelsen Västerbotten vill här lyfta fram vikten av att styrmedel bör premiera att människor kan flytta dit arbetstillfällen finns.

Länsstyrelsen saknar genomgående ett jämställdhetsperspektiv där de olika förslagen bör innefatta hur det påverkar olika grupper av kvinnor och män. Till exempel inom området Teknisk utveckling, forskning och innovation får kvinnor i betydligt mindre utsträckning del av forskningsmedel. Normer och föreställningar om bland annat kön, branscher och yrken påverkar jämställdhet negativt. Ett annat område är arbetsmarknad och kompetensförsörjning där Sverige har en extremt könssegregerad arbetsmarknad och Länsstyrelsen efterlyser en jämställdhetsanalys när det gäller förslag kopplat till arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Det finns olika anledningar varför vissa yrken har en hög rotation av medarbetare och därav bör arbetsvillkor i välfärden särskilt belysas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med strategen Mikael Bergström som föredragande.

Helene Hellmark Knutsson

Mikael Bergström